

Apollon'un Anadolu'daki Ayak İzleri: Klaros Kehanet Merkezi

Footsteps of Apollo in Anatolia: Klaros Prophecy Center

Mustafa TÖZÜN
Prof. Dr., İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD

ÖZET:

Bu çalışmada, Apollon Kültü'nün Anadolu'daki izini sürmeye başlayacağız. İzmir'in Menderes İlçesi'nde yer alan Klaros Kehanet Merkezi'ne yaptığımız ziyaret ve Klaros'un tarihsel önemini işleyeceğiz.

Anahtar kelimeler: Apollon, Klaros, İzmir, Menderes

ABSTRACT:

In this study, we will begin to trace the Apollo Cult in Anatolia. We will discuss the historical importance of Klaros and our visit to Klaros Prophecy Center in Menderes District of Izmir.

Keywords: Apollon, Klaros, İzmir, Menderes

1. Klaros'a İlgimin doğması ve Ata Nirun:

Spiritüalizm alanında büyük üstadlardan rahmetli Ata Nirun ağabeyimize facebook üzerinden ulaşmaya çalıştığım tarihte 17 Haziran 2019'du. Kendisine şu mesajı göndermiştim:

“Kitaplarınızı ilgi ve beğeni ile okuyoruz. Spiritüalizmde deneyim sahibi akademisyenler olarak sizinle bir gün görüşmeyi de arzu ederiz. İzmir’den selamlar. Prof. Dr. Mustafa TÖZÜN. İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD Başkanı”.

Tabii, iş yoğunluğu içerisinde bana geri dönüş yapmasını beklemiyordum. Ancak aynı gün cevap geldi:

“Elbette Sn. Tözün. İzmir’e geldiğimde... Tlf’um ...”

Bana telefon numarasını dahi göndermişti.

Çok sevinmiştim. Elimde Ata Nirun’un “7 MÜHÜR ANADOLU’NUN GİZEMLİ KAPILARI” isimli kitabı vardı (Nirun, 2016). Ben de onun yaptığı gibi Anadolu’nun önemli spiritüel merkezlerini gezmeye heves ediyor ve artık bir yerden başlamak istiyordum. Aslında İzmir gibi dünyanın spiritüalizm merkezlerinden bir şehirde yaşamış olmak ve İzmir’in çevresinde onca antik şehir, örenyeri varken buları gez(e)memiş olmak bizim için bir kayıp, bir ödevi yerine getirememem olarak algılanmalıydı.

Ata ağabeyden öğrenecek çok şey vardı... Ancak kendisi 16 Ekim 2019 tarihinde 70 yaşında aramızdan ayrıldı. Nostradamus’un Kehanetleri’ni Türkçeye çeviren ve yorumlayan üstadımızla görüşemedik.

Bunun üzerine kendi bilim alanımızın çalışmalarından zaman ayırıp spiritüalizm ve mitoloji alanındaki çalışmalarımıza İzmir (Smyrna) ve çevresinde, artık sadece okuyarak değil, gezerek te devam etmeyi uygun buldum.

İzmir’in Selçuk İlçesi’nde yer alan Efes’i daha önceki bir çalışmamda ele almış ve ESTUDAM Mitoloji Dergisi’nde 2018 yılında yayımlamıştım: “Ana Tanrıçanın Geri Dönüşü: Bakire Meryem ve Efes Konsülü ve Teôtokos”.

Efes’te Artemis kültünü görmekteyiz. Artemis, Apollon’un ikiz kardeşidir. Bu sefer Apollon’a adanmış bir merkeze gidiyoruz.

Gideceğimiz mesafe çok değil. Efes’in 18 km batısına ilerleyeceğiz. Efes’ten 5 km yol aldıktan sonra Kuşadası, Menderes ayrımında Menderes’e doğru döneceğiz. Kısa bir yolculuk sonunda **Klaros Kehanet Merkezi**’ne varacağız. Ata Nirun’un “*Falcılar Ülkesi*” dediği yere (Nirun, 2016).

Resim 1. Klaros Kehanet Merkezi (07.06.2019)

2. Klaros Hakkında Kısa Bilgiler:

Hellen dilinde ‘kısmet çekimi’ gibi bir anlamı olsa da Luwi dilindeki “Kıyı, İskele” anlamına gelen “Kalara” kelimesinden Klaros isminin geldiği bildirilir.

Klaros, 12 İyon şehrinde biri olan Kolophon’a (Değirmendere) ait antik bir yerdir.

Klaros, önce 13 km kuzeyindeki Kolophon’a bağlıydı ve M.Ö. 294’ten sonra 2 km güneyindeki Notion’a (Sahil evleri) bağlandı.

Klaros Apollon Tapınağı, Didim ve Delfi’deki Apollon Tapınakları kadar ünlüdür ve Homerik ezgilerde buradan söz edilir (M.Ö. 7. yüzyıl).

Elbette Büyük İskender’in buraya uğramamış olması düşünülemez (M.Ö. 3. yüzyıl).

İzmir’in (Smyrna) kuruluş hikâyesi de Klaros ile ilgilidir. Şöyle: “Büyük İskender Pagos Dağı’nın eteklerinde (Kadifekale) bir rüya görür ve ona yeni, büyük bir şehir kuracağı bildirilir. İskender rüyanın yorumunu Klaros kâhinine danışır. Olumlu yanıt aldıktan sonra Smyrna’yı kurar.” (Nirun, 2016; Gürdal, 2007).

Resim 2. Klaros Kehanet Merkezi Girişinde kızım Eda TÖZÜN (07.06.2019)

Antik kaynaklara göre Didyma ve Delphi’de kehanet “**Pythia**” adı verilen kadın kâhinler aracılığıyla yapılmaktaydı. Klaros’ta ise kehanetin bir erkek kâhin tarafından gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır.

Bergama gibi yakın kentlerde olduğu gibi daha uzaktaki yerleşim yerlerinde (Konya, Amasya Sivas gibi) Klaros kehanetlerine dayalı öğütlerin bulunduğu yazıtlar bulunmuştur (Nirun, 2016).

Resim 3. Klaros Kehanet Merkezi'nde Apollon Başı (07.06.2019)

“Apollon, **kötülüklerden arındırıcı** sıfatına da sahiptir. Zehirli sürüngenler onun kutsal alanında yaşayamaz. (Gürdal, 2007).”

Kâhinliğin yapıldığı yere “**adyton**” adı verilir. Adyton, kült heykelin bulunduğu **cella**'nın altında yer almaktaydı.

Apollon'un kutsal taşı “**Mavi mermer omphalos**” doğudaki kemerli salonda bulunmaktaydı (Nirun, 2016). Omphalos, *adyton* ön odasında *in situ* konumda ele geçmiştir (Gürdal, 2007).

Kâhin ve yazman bekleme odası vazifesi gören bir salona geçerdi.

Doğudaki salonla arasında bir kapı olup başka bir girişi olmayan Batıdaki salona yalnızca kâhin girebilirdi. Karanlık olan bu salonda, içinde kutsal suyun bulunduğu dikdörtgen bir kuyu bulunurdu. Kâhin kutsal suyu içer ve kehanetlerini şarkı şeklinde söylerdi. Kâhinler gelen bilgileri kendilerine iletmenin Apollon'un bizzat kendisi olduğunu söylerlerdi.

Şiirsel bir ifade ile yapılan kehanetler çoğunlukla yoruma açık ve biraz da anlaşılmaz olurdu.

Cevap bekleyen kişinin aldığı cevabı yine Apollon'un yardımıyla çözebilmesi umut edilirdi...

Apollon'a adanmış bayramlar Klaros'ta beş yılda bir kutlanırdı (Nirun, 2016).

Resim 4. Bugün kalıntılarını görebildiğimiz Klaros Kehanet Merkezi'nin mimari yapısı fotoğraftaki gibiydi (07.06.2019)

Klaros Apollon Tapınağı, Hellenistik Çağ'ın nadir görülen Dor düzenli tapınaklarından biridir.

Giriş doğudan olup, doğu-batı aksında bir inşa söz konusudur. Kuzeyinde Artemis tapınağı görülür.

Her iki tapınağın karşılarında da dikdörtgen biçimli sunaklar yer alır.

Pronaos'un doğu ve batısında yer alan ve tek kişinin geçebileceği genişlikteki iki koridor, tapınak orta aksında birleşerek **cellanın** altına ulaşır.

Burada da dar koridor yine ikiye ayrılır ve kehanetin gerçekleştirildiği çift odalı **adyton** ile sonlanır (Gürdal, 2007).

Resim 5. Klaros Kehanet Merkezi'nde devasa, 6-7 m boyunda Apollon heykeli (07.06.2019)

Cella denilen kült heykelin bulunduğu odada büyük boyutlu Apollon heykeliyle birlikte (Resim 5) Apollon'un annesi Leto ve ikizi, kızkardeşi Artemis'in de heykellerinin bulunması, Klaros'ta Artemis ve Leto kültünde varlığına işaret eder.

Klaros'ta Apollon öncesinde yerli bir ana tanrıça kültü vardı ve Manto'ya dönüşmüştü. Manto'nun oğlu Mopsos tarafından kehanet ocağının kurulduğu bilinmektedir. Anadolu'nun tüm Apollon kutsal alanlarında gözlemediğimiz bu evrim, Klaros'da da karşımıza çıkar (Gürdal, 2007).

M.Ö. 6. Yüzyılda Kral Cresus Klaros'a anıtsal bir sunak yaptırmıştır. Sunağın çevresinde biriken adak eşyalarından İonyalıların o dönemde bolluk ve rahat içerisinde yaşadıkları anlaşılmaktadır (Nirun, 2016).

Adak olarak sunulan *Kitharoidos* ikonografisindeki pişmiş toprak heykelcikler, tanrının özellikle Roma Çağı biçimi hakkında bilgilendiricidirler. Apollon, Leto ve Artemis'in kolosal

kült heykellerinde betimlenen Apollon ikonografisi ise farklıdır ve geç dönem sikkeleri üzerinde de görülür. Tanrı; belinden yukarısı çıplak, otururken ve sol elinde *kitharası*, öne uzattığı sağ elinde ise *defne dalı* ile birlikte betimlenmiştir (Gürdal, 2007).

Resim 6. Klaros Kehanet Merkezi'nden bir görüntü (07.06.2019)

Klaros kazıları heyet başkanı Prof. Dr. Nuran Şahin'in önerisiyle 19 Ağustos 2005'de Klaros'ta "1. Uluslararası Antik Dönem'de Kehanet ve Batı Anadolu'daki Apollon Kütleri Sempozyumu ve Kehanet Gecesi" dolunay eşliğinde gerçekleştirilmiştir (Aybek & Öz, 2005).

Bitirirken;

Ata Nirun'a saygılarımızla, bu oldukça özet bilgiler içeren çalışmayı bitirirken, Didim'deki Apollon Tapınağı'na doğru yolumuza devam ettiğimizi ve bir başka çalışmada Didim'den söz edeceğimizi bildirmek isterim. Tabii ki Miletos'u unutmayalım. Bir diğer çalışmada Miletos üzerine olmalı.

Kaynaklar:

1. Nirun, A. (2016). 7 Mühür Anadolu'nun Gizemli Kapıları. Wizart Yayınları, 1. Baskı, s.103-105.
2. Aybek, S., Öz, A. K. (2005). "Apollonia Ad Rhyndacum'da Apollon Kültü", I. Uluslararası Antik Dönemde Kehanet ve Batı Anadolu'daki Apollon Kültleri Sempozyumu Bildiri Özetleri.
3. Gürdal, T. (2007). Anadolu'da Apollon Kültü. *Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.*, S.42-46.